Figuur 1. De Haven van Pernis, ca 1900. Dubbeldam 1992.Geschilderd voor Leen Noordzij.

Proloog

Dubbeldam heeft in 1992 dit schilderij gemaakt naar een foto uit het boek: *Zo was Pernis* onder redactie van H. van der Sloot. Een foto van de haven rond 1900. De smederij op de kop van de haven was toen nog eigendom van Willem Johannes Buesink.
Het idee om dit aan Dubbeldam te vragen is ontstaan nadat ik mij herinnerde dat, komend uit school, er soms een aantal oudere heren op de Sluiskop aan het schilderen waren. De Pastoriedijk werd geschilderd maar ook de haven. Ik vond het prachtig. Of Dubbeldam erbij zat weet ik niet.
Als indruk van de geschiedenis is een oude kaart een mooie moment opname:

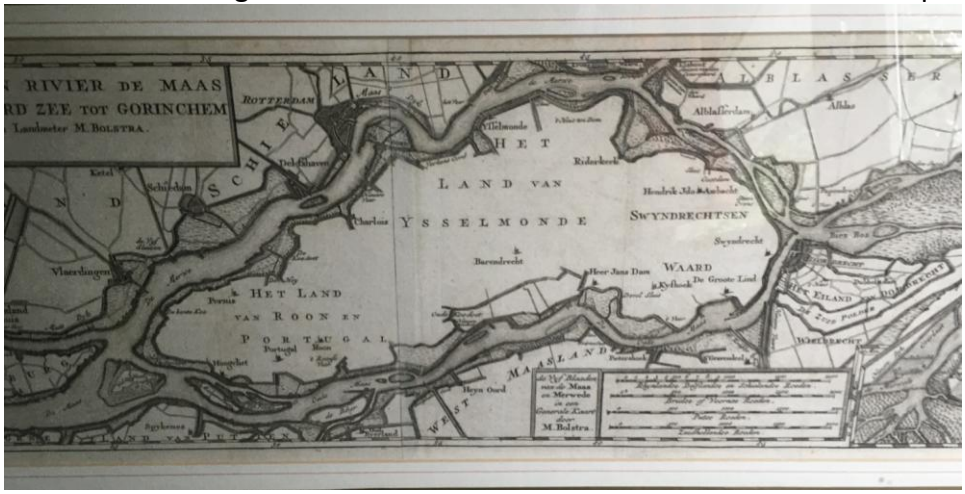

“Het dorp was in een put komen te liggen toen het polderland zich naar het westen uitstrekte, opgespoten met miljoenen kubieke meters zand, om het op te hogen voor de bouw van de olieraffinaderijen. ……”, pag. 277-278.
Met een paar penseelstreken schildert Brokken (2014) Pernis zoals ik mij dat herinner uit de periode 1942-1954.
Mijn verhaal over De Haven van Pernis is mede ontstaan toen ik voor mijn broers en zussen, mijn herinneringen aan de Watersnood 31 januari/1 februari 1953 heb opgeschreven. Ook heb ik met Jan van der Schee gesproken over de geschiedenis van de haven. Het resultaat is dat ik zelf ben begonnen. Mijn geschiedenis dus. Geschreven vele jaren nadat ik Pernis had verlaten.
Schroom niet om mij, Leen Noordzij, aanvullingen en verbeteringen toe te sturen.

Tags: Culture, History, Dubbeldam, Education, Haven van Pernis, Watersnood 1953, zwembad.

Http://www.oudheidkamerpernis.nl

oudheidkamerpernis@hotmail.com

Mijn geschiedenis van de haven van Pernis.

1942-1954, de haven, het water en de watersnood.

Updated 2026-04-02, de Watersnood, voetnoot 40

www.leennoordzij.me

dr.l.noordzij@leennoordzij.nl

Inhoudsopgave

Proloog 1
1. Inleiding. 3
2.De Nieuwedijk en de haven..... 3
Intermezzo. Een Nieuw Begin. 6
Intermezzo. Voetbal. 7
3. Bedrijvigheid. 8
4. Van bedrijvigheid naar spelevaren. 14
Intermezzo Carbid 15
5. De taal. 18
6. De veranderingen aan de Nieuwedijk en de haven. 19
7. Springtij. 21
Intermezzo. De school. 22
8. De Watersnood. 24
9. Het vertrek uit Pernis. 30
10 Ten Slotte 32

11. Epiloog 33
Literatuur 36
Bijlage In en om de Haven van Pernis. 36

1. Inleiding.

Je wordt er direct in ondergedompeld: een schilderij van A. Dubbeldam van onze haven gezien vanaf de Uiterdijk naar de Sluiskop en de Nieuwedijk. De Sluiskop, een plek waar regelmatig kunstschilders te vinden waren die zowel de Pastoriedijk als de haven schilderden. Ik heb ervan kunnen genieten op mijn weg van school naar huis en andersom. Bekijk nog eens "*Zo was Pernis*" van H. van der Sloot (1978). De haven rond 1900[1]. Een blik vanaf de Nieuwe Maas of was de naam van de rivier nog De Merwede? Dit beeld heb ik natuurlijk niet. Mijn beelden van de haven zijn van een recentere datum. Maar wel in de vorige eeuw tot 1954.
De Sluiskop riep bij mij de vraag op wanneer er voor het laatst water uit de polder in de haven gesluisd werd?[2]

Naar aanleiding van de uitgave van het boek "*De straten van Pernis*" ben ik begonnen met mijn geschiedenis van de Nieuwedijk. Mijn geschiedenis is onlosmakelijk verbonden met de haven van Pernis. Mijn geschiedenis is niet meer dan een stukje geschiedenis van de haven van Pernis. Kijk nog eens op de pagina's 62 en 91 van "*De straten van Pernis*" en vergelijk met het bovenstaande schilderij.
In het September nr. van *Op 't Sluis* Nieuwsbrief nr. 23, 2000, schrijft Mw. Van de Kamp over De Haven met de volgende aanhef: "*Het moest gebeuren, na de watersnood van 1953 werd het duidelijk, de haven moest dicht…….*".

2.De Nieuwedijk en de haven.

Lagen er in december 1942 Duitse marineschepen in de haven van Pernis? Ik heb er nooit van gehoord. Anderen kunnen dat misschien vertellen.[3]
Geboren aan een erf, een echt woonerf, naast de veiling aan de haven. Net niet te zien op het olieverfschilderij van Dubbeldam; rechts naast het pakhuis achter de boom. In het pakhuis was later de meubelwinkel van t 'Hart gevestigd. Achter de meubelwinkel was de scheepstimmerfabriek. Als kind ben ik daar een keer binnen geweest om met de bewoners van de Nieuwedijk het St. Nicolaas feest te vieren. Het feest werd georganiseerd door de Oranjevereniging. Memorabel. Vooral ook omdat ik een tafeltennis set kreeg, waar ik met ons gezin, jaren later, nog bijna 30 jaar plezier van heb gehad. Onder de fabriek was een

[1] Pernis ontstond waarschijnlijk in de dertiende eeuw en was van oudsher een boerendorp. Het achtervoegsel -nis- verwijst naar een Oudnederlands woord voor landtong, en waarin het woord 'neus' te herkennen is. In de achttiende eeuw ontstond de Pernisser zeevisserij waarbij de vissers tot aan IJsland voeren. Op de top van de visserij voeren er 22 Pernisse vissloepen. In de negentiende eeuw kende het dorp ook een bloeiende zalmvisserij (Bronnen nl.wikipidia.org, Donkersloot en Brunsting).
[2] Deze vraag drong zich bij mij op naar aanleiding van het verhaal in de Nieuwsbrief nr. 107 getiteld *De Redder Gevonden* van Diny Buitenhuis-van Vliet. In het verhaal staat de zin: *De sluis voerde het overtollige water uit de polder naar de haven.*
[3] In OP'T SLUIS nr. 90 zomer 2017 schrijft Jan Entrop: "*Neen, er lagen geen Duitse marine schepen in de haven. Daarvoor was de haven veel te klein.*" Een interessant verhaal over de haven in oorlogstijd.

soort gewelf. De opslag plaats van allerlei soorten voorbewerkt hout. Daar kwamen wij als kinderen wel vaker wat uiteraard der zaak verboden was.[4]

Een ander St. Nicolaas feest op de kleuterschool. Omstreeks 1948. De kleuterschool onderaan de stoep van de Burg. Van Esstraat en de Pastoriedijk.
De Stoep:

Bovenstaande foto komt uit het familiearchief. Ik kan niemand meer vragen wanneer deze foto gemaakt is. Ik vermoed omstreeks 1920. Voor twee meer recente foto's van de stoep zie *De straten van Pernis*, pagina 21.

Terug naar de kleuterschool[5]:
Wij zaten allemaal op de grond in afwachting wat St. Nicolaas en Zwarte Piet zouden gaan doen. Ik keek nog eens goed naar St. Nicolaas en stootte Wim Buesink aan met de opmerking: die St. Nicolaas is onze (kleuterschool) juffrouw. Deze opmerking werd opgevangen door de Sint. Ik werd naar voren geroepen en ernstig onderhouden over mijn geloofsafval.

Een foto van de kleuterklas omstreeks 1947/1948, de schrijver op de derde rij van voren en tweede van rechts (volgende pagina):

[4] In OP'T SLUIS Lente 2021: " *Voor de winkel aan de Nieuwedijk hield de Baptisten Gemeente in de zomermaanden diensten op zaterdagavond in het licht van de etalage"*. Dit moet ook in de periode 1942-1954 plaats gevonden hebben. Ik herinner mij daar weinig tot niets van.
[5] In OP'T SLUIS NR. 113 LENTE 2023 schrijft Jan van der Schee over de scholen van Pernis. Op drie daarvan heb ik gezeten. Hierboven memoreer ik de Gereformeerde kleuterschool, *"halverwege de stoep van de Burgemeester van Esstraat"* . De naam van de school was "de Zonnige Hoek". Een foto staat op pagina 12 van OP'T SLUIS NR. 113 LENTE 2023.

Een foto van de kleuterklas 1948/1949, de schrijver op de vierde rij van voren en eerste van rechts[6], allen met de armen over elkaar:

Het woonerf. Vier gezinnen woonden aan het erf: de familie Noordzij (Bertus, verre familie), de familie Van der Steen (iets verdere familie), de familie Buesink en wij. Overigens, wie was er geen familie van elkaar op Pernis?
Bertus Noordzij woonde met zijn gezin bij de ingang van het erf.[7] Naast de veiling. Links op de foto, pag. 61, van de Nieuwedijk uit het boek *De Straten van Pernis* is dat te zien,

[6] Op de tweede rij, tweede van links zit Wim Buesink scheef in de bank. In de jubileum editie van OP 'T SLUIS nr.100 memoreer ik het "scheef zitten" van Wim Buesink in de schoolbank in de 6e klas van de lagere school. Meester Smit kan er niet tegen als je scheef in de bank zat en je benen zijwaarts uit de bank staken. Hij schopte dan je benen weer de bank in. Of Wim die voor mij zat daar blijvende schade van ondervonden heeft weet ik niet.

[7] In OP'T SLUIS nr. 90 zomer 2017 schrijft Ada Meijboom-Noordzij over de plek waar wij woonden en dat de ingang naar het erf "slop" werd genoemd. Ik herinner mij dat aan het einde van het slop een schuur van de familie Buesink was. Het varkenskot van Buesink lag helemaal achterin hun tuin . Door een sloot gescheiden van De Madroel. Het gaslek hebben wij niet meer meegemaakt. We waren al verhuisd naar Enschede. Het is leuk om op deze wijze weer eens iets te lezen van een buurmeisje.

Figuur 2 De haven 1947. Geheel links is nog een stuk van de veiling te zien (uit De Straten van Pernis).

De keukendeur van hun huis kwam op de doorgang tussen de veiling en hun huis naar het erf uit. Het huis van Bertus Noordzij had nog een voordeur aan de havenzijde. De familie Van der Steen woonde ernaast, rechts van je als je rechtdoor liep. Het dak van het huis is nog net te zien. De toegangsdeur, er was er slechts één, tot hun woning gaf via een soort bijkeuken toegang tot de woonkeuken met een daarachterliggende woonkamer. Daarna rechtsaf en je liep langs de ramen van de woonkamer van Van der Steen. Het huis van Buesink was de volgende woning. Hun keukendeur kwam uit op het erf. De Buesink' s hadden ook nog een voordeur die uitkwam aan de Nieuwedijk, de havenkant. Het hoge en grote huis naast dat van Bertus Noordzij (bovenstaand Figuur 2).

Intermezzo. Een Nieuw Begin.

Verrassend om in OP'T SLUIS nr. 94 van zomer 2018 een verhaal, *Een Nieuw Begin*, van een buurjongen en klasgenoot aan te treffen, 64 jaar na ons vertrek uit Pernis. Een verhaal van Wim Buesink Nieuwedijk 11. In dit verhaal komt de haven even aan de orde wanneer Wim zijn grootmoeder memoreert. Zoals Wim schrijft, woonde zijn grootmoeder(omoe) op de eerste etage van zijn ouderlijk huis. Een mooi uitzicht op de haven. Ik herinner mij zijn grootmoeder als een zeer vriendelijke vrouw in klederdracht.
In zijn verhaal noemt Wim Buesink de smederij. Waar was die smederij gehuisvest? Het antwoord op deze vraag is te vinden in "Zo *was Pernis en de Heij*", Rila 1988. Op pagina 57 van dit boek staat een foto van omstreeks 1915, met als tekst: *Pernis, 't Sluis, Pastoriedijk. Smederij Buesink, later Birkhoff*[8]*. Smit Buesink met diverse knechten even pauze voor een foto*.
Einde intermezzo.

Naast het huis van Buesink op het erf bevond zich ons huis. Je passeerde eerst de ramen van onze voorkamer. De deur, een boven-en een onderdeur, van onze woning gaf toegang tot de woonkeuken. Daarnaast was de woonkamer welke we zojuist passeerden toen we langs het huis van Buesink naar onze woning liepen. Verder doorlopend liep je een trap af en kwam in

[8] In OP 'T SLUIS nr 108- winter 2021 staat in een verhaal van Wim Buesink dat de smederij in de jaren twintig (1920, Nz) verkocht werd aan David Birkhoff.

onze tuin. Een klein grasveld. Dat werd de bleek genoemd: de was werd erop gebleekt. Verder bevond zich daar de bijkeuken en een schuur waar de hond in verbleef. Ook was er ruimte voor onze veestapel: konijnen, een geit en wat duiven. Omstreeks Kerst werd de veestapel wat kleiner. In het voorjaar kwam er weer een jonge geit of bok. Deze werd gevoerd met behulp van een oude theepot, gevuld met pap, met een speen erop.
Wat me ook bijgebleven is, is de gasverlichting in huis en het petroleumstel om te koken. Maar vooral ook de gasverlichting met het kwetsbare gaskousje, een soort keramiek.
Elektrisch licht kwam er eind 40'er begin 50'er jaren. Langs de huizen aan de Nieuwedijk en ook aan de Uiterdijk stonden op enige afstand van elkaar houten palen. De top van deze palen waren verbonden door stroom voerende draden. Daar moest af en toe ook onderhoud aan gepleegd worden. Een medewerker van het elctriciteitsbedrijf klom dan met behulp van klimijzers in een dergelijke paal. Dat vonden wij indrukwekkend om te zien. Was het alleen elektriciteit of ook telefonie? Voornoemde palen zijn te zien in de Figuren 2, 4, 5 en 6.
Dat noemen we nu de infrastructuur. Een onderdeel van deze structuur is ook het rioleringssysteem. Dit systeem was er in beperkte mate. De meeste huizen op ons woonerf waren aangesloten op een beerput. Eén huis had een rioleringssysteem. Maar dat loosde op een achter het erf liggend sloot. Dat bedierf soms het spelplezier van de jeugd.
De huizen van Bertus Noordzij en van Buesink schermden het erf van de haven af. Staande voor de huizen op het erf met de rug naar het huis van Vander Steen keek je naar de Madroel.
Midden op het erf stond een boom. Een prima speelplek voor de kinderen die rond het erf woonden. Achter het erf lag de tuin van Buesink. De tuin besloeg een grasveld waar wat vruchtbomen, o.a. een perenboom en een appelboom, stonden. Op het grasveld stond vaak een konijnren. Deze werd regelmatig verplaatst zodat de konijnen het gras kort hielden. Dat was niet altijd voldoende en buurman Buesink maaide dan het gras met een zeis. Dat vond ik een indrukwekkende bezigheid, vooral het slijpen van het maaimes met de wetsteen. Een ouderwetse groentetuin sloot aan op bovengenoemd grasveld met fruitbomen en struiken met verschillende soorten bessen. Deze groentetuin liep door tot aan een sloot. Aan de overkant van de sloot begon de opgespoten polder De Madroel. Ook De Madroel was een fijne plek om te spelen[9]. Hutten te bouwen, te voetballen, vliegeren over de Maas, enz. Ook liep ik, aan de voet van de Madroel, s 'ochtends en s' avonds met onze hond langs de Maas. Tijdens één van die wandelingen zag ik hoe een grote vis werd gevangen door een drietal personen. Later begreep ik dat het een zalm geweest moest zijn. De laatste? Zeer waarschijnlijk.
Jan Brokken (2014): "*Voor de zalm de gifdood stierf door de lozingen*……".

Intermezzo. Voetbal.

Begin 50 er jaren van de vorige eeuw verhuisde één van de voetbalclubs van Pernis naar de Madroel: Excelsior. Op deze wijze werd er in het centrum van het dorp ruimte vrij gemaakt voor nieuwbouw. Voor de verhuizing werd het Excelsior terrein(?) ook gebruikt voor de feestelijkheden van Koninginnedag: 31 augustus. Daar deed je met de hele schoolklas aan mee. Eerder op dag werden er optochten gehouden met versierde bogen en fietsen.

[9] De Madroel, in het boek van H. van der Sloot weergegeven. De Madroel was toen nog een polder. Dus niet opgespoten.

De andere voetbalclub, DOTO verhuisde (nog) niet. Begin 2018 las ik in de regionale krant van Apeldoorn dat vanwege de warme en droge zomer de voetbalvelden in Pernis onbespeelbaar waren. Het verrassende aan de mededeling was dat het de voetbal velden van de VV Pernis betroffen. De VV Pernis? Blijkbaar waren Excelsior en DOTO gefuseerd? *Einde intermezzo.*

De sloot langs de dijk, aan de achterzijde van de tuin van Buesink, om de Madroel spuide op een inham in de Maas naast het havenhoofd. De achtertuinen aan de Nieuwedijk werden aan de ene kant begrens door de Pastoriedijk en aan de andere kant door de verhoogde weg van de Nieuwedijk naar De Madroel. Onder deze verhoogde weg zat de spuisluis.

Terug op weg naar de haven, de Nieuwedijk. Bij hoogwater kon de toegang tot het erf afgesloten worden door vloedplanken te plaatsen tussen de veiling en het huis van Bertus Noordzij. De afsluiting was soms nodig en dat hebben we geweten. Ik kom daar nog op terug. Onder normale omstandigheden was het hoogteverschil tussen eb en vloed ongeveer 2 meter.

3. Bedrijvigheid.

De veiling aan de Nieuwedijk.

De veiling functioneerde nog tot eind 1951. Een prachtig beeld van de bedrijvigheid wordt weergegeven in *"Zo was Pernis en de Heij-vervlogen jaren in beeld gebracht"* van Rila (1994). Paard en wagen reden voor de veiling. Groente en fruit, veel aardbeien, werden geveild. Een grote veilingklok met een grote witte wijzer werd gebruikt om te veilen. De kopers zaten op een soort tribune en konden de geveilde waar kopen. Van de Berg, de sigarenboer, was een soort assistent veilingmeester. Hij repareerde groentekisten, enz. Van mijn broer Piet en Jan van der Schee heb ik begrepen dat o.a. Leen Molendijk (Leen de Peul) de veilingmeester was.[10] Een toepasselijke bijnaam. Een bijnaam? Ik neem aan van wel. Als kind en brildrager werd ik brillejood genoemd. Waarom? Een scheldnaam? Ik weet het niet[11]. Van de Berg, een heel aardige man. In ieder geval voor ons, kinderen uit de buurt van de veiling. Aan het eind van de veiling dag bleef er altijd wel wat over. Doorgedraaid? Wij kregen vaak een tips of een emmer gevuld met aardbeien mee naar huis.[12] Uiteraard kwam je ook in de winkel voor rookartikelen van Vande Berg aan de Pastoriedijk, schuin tegenover

Figure 3 De veiling van Pernis

[10] Henk Buesink noemt de veilingmeester in zijn verhaal over De Nieuwedijk, OP T' Sluis , nr. 105 herfst 2020.
[11] Anno 22 juni 2024 weet ik het wel. Het was een scheldwoord. Het boek van E. Sanders *Van appeljood tot zuurjood* maakt dit wel duidelijk.
[12] Maar er zijn ook andere ervaringen. In OP T' Sluis nr. 90 zomer 2017 schrijft Gert van Dijk, een schoolvriend van mijn broer Piet, over zijn ervaringen met de handel in aardappelen op de veiling van Pernis. Een mooie aanvulling op de geschiedenis van de veiling.

Birkhoff, om rookwaar voor je vader te halen met de Rizzla voetbalplaatjes. Plaatjes met de grote hoofden en de kleine lichamen van Abe Lenstra, Faas Wilkes, enz.
Hieronder, Figuur 4, een minder bekend voorbeeld van een voetballer uit het midden van het land afgebeeld op zo' n Rizzla plaatje.

Figure 4 Een voorbeeld van een plaatje van bekende voetballer vlak na de oorlog 40-45.

Boodschappen deed ik ook verder op de Pastoriedijk, bijvoorbeeld naar de slager in de buurt van Garage Snel. Voor 1950 met voedselbonnen.[13] Ook bij bakker Vugt aan de Pastoriedijk vlak bij de Nieuwedijk. Of ik voor de bakker ook voedselbonnen nodig had, weet ik niet meer[14]. De oplossing van de puzzelfoto in OP 'T SLUIS nr. 115 2023 riep weer een herinnering op. Ook ik ging naar kapper Andeweg. Het ongeluk waarbij hij was omgekomen, samen met Verschoor, heeft veel indruk gemaakt op het dorp.
Terug naar de haven, naar de Nieuwedijk.
De veiling functioneerde nog volop toen ik als kind aan de haven en bij de veiling speelde.
In die jaren reden de vrachtwagens van Troost, GMC's oud Amerikaans oorlogsmateriaal, af en aan bij de haven. Afgemeerde zand – en grindschepen storten hun materiaal in een soort metalen trechters op poten, Figuur 5, blz 10. De trechter was aan de onderzijde afgesloten met een klep. De vrachtwagen reed met de laadbak onder de klep van de trechter. Zo werd de vrachtwagen gevuld. Werd hier materiaal aangevoerd voor de uitbreiding van de industrie rond Pernis? Het zou zomaar kunnen.
In dit verhaal gaat het om de bedrijvigheid bij de haven. Er gebeurde om Pernis natuurlijk veel meer. De oudste raffinaderij van Nederland stond bij ons dorp. Dat merkten wij ook als 's middags de gebruikelijke westenwind ging liggen en een blauwe walm over het dorp neer daalde. Die walm had ook een naam: de "Dump".

De bijbehorende geur werd ook elders waargenomen:

"*Bij ons, in het zuidelijker gelegen Rhoon, roken we de raffinaderij, en dan zeiden we niet dat de BPM stonk, …, dan zeiden we Pernis*", Brokken (2014).

Op de raffinaderij brak ook nog wel eens brand uit. Vooraf hadden we dan zware explosies gehoord. Eén of meerdere opslagtanks waren geëxplodeerd en in brand gevlogen. Mijn vader ging dan met de BB (bescherming bevolking) ook naar de brand om te helpen blussen.

[13] Anno maart 2020 waren voedselbonnen misschien weer handig geweest.
[14] Op de omslag van OP'T SLUIS NR. 113 LENTE 2023 staat een foto uit 1935 . Bakker Vugt was in dit pand gevestigd.

Hij bracht dan gestold blusschuim mee waarvan ik dacht dat het drop was. Het smaakte naar salmiak.
Ook Brokken (2014) heeft het volgende daarover geschreven: *"Trof de bliksem een tank, dan schrok de hele streek op, alsof er een bom was gevallen. Na de eerste dreun volgde een tweede, een derde, en soms zelfs een vierde of een vijfde. Die opslagtanks waren net kruitvaten"*.
Een beeld van een zand- en grinttrechter is te zien op onderstaande foto aan de linkerzijde van nabij de ingang van de haven, Figuur 5,

Figuur 5. Zicht op de haven naar de Maas met de Nieuwedijk en de Uiterdijk.[15]

Toen deze foto is gemaakt reden de vrachtwagens van Troost nog niet. De Pernisse boot is afgemeerd aan het begin van de haven. Buiten dienst. Let op de hoge aanlegsteiger aan het einde van de Uiterdijk, rechts op de foto.[16] Mijn opa, Leen Noordzij, was dekknecht/conducteur op de Pernisse boot.[17] De eerdergenoemde metalen trechter is links op de foto wel te zien.
De bedrijvigheid was voor ons toen heel aantrekkelijk. Dat vond ik in ieder geval bij het schrijven van dit verhaal. Eind 40'er jaren dacht je er niet over na en vond je het heel

[15] De linkerhelft van dit zicht op de haven siert de omslag van OP'T Sluis, Lente 2020.
[16] In OP'T SLUIS nr. 90 2017 schrijft Jan Entrop over de functie van deze steiger: "*Alleen als bij hoog water de Nieuwedijk onderliep, kon hij (de Pernisse boot, LN) een tiental meters verwijderd van de afmeerplaats aan de hoge steiger aan de Uiterdijk afmeren*." In dezelfde OP'T SLUIS schrijft Jan de Jong een verhaal over de Pernisse boot en de haven.
[17] In OP'T SLUIS nr. 89 lente 2017 schrijft Jan van der Schee over de scheepsbel van de Pernisse boot. Ook vermeldt hij dat de boot tot 1949 heeft gevaren. In OP'T Sluis nr. 92 winter 2017 maakt Aalbers een begin met de geschiedenis van DE PERNISSE BOOT. In OP'T Sluis nr. 93 lente 2018 vervolgt Aalbers zin verhaal over DE PERNISSE BOOT.

normaal. Het beeld met de lindebomen herinner ik mij nog. Die bomen zijn verdwenen toen het verhoogde trottoir aan de Nieuwedijk werd aangelegd. Op onderstaande foto, Figuur 6, is ook nog een zicht op de haven en de Maas in beeld gebracht. De top van de molen zonder wieken is net te zien rechts op de foto, boven de daken van de huizen aan de Uiterdijk.

Figure 6 1952 Zicht op de haven en de Maas

Nog een ander detail op bovenstaande foto: de kop van de lantaarnpaal, 1952. Al elektrische verlichting?
Over bedrijvigheid gesproken. Aan de kop van de haven, de Sluiskop, bevond zich de eerste bedrijvigheid: de smederij van Birkhoff. De achterzijde van de smederij zie je op het schilderij van Dubbeldam. Het ijzer werd gesmeed als het heet was. Letterlijk. De paarden werden er beslagen. Ik heb bij de smederij, op weg naar school, vaak staan kijken. Maar ook wel angstige momenten meegemaakt. Een paard werd beslagen, rukte zich los en sloeg op hol.
Gaan we iets verder de Nieuwedijk in passeer ik cafetaria Sluiskop. 1950 een zakje friet voor 10 cent (een tiende deel van een gulden). Of je er iets voor een stuiver kon kopen?
Dan passeren we de meubelwinkel van t 'Hart met de daarachter gelegen timmerwerkplaats. Op mijn wandeling van school, gelegen achter de gereformeerde kerk[18] aan de Pastoriedijk, passeer ik na t 'Hart de veiling. Links af ons woonerf op. Beschreven op pagina's 5-9.
Maar eerst nog de verdere bedrijvigheid aan de Nieuwedijk en de haven. Naast het huis van Buesink was er een wasserij voor bedrijven. [19]
Al wandelend passeer ik de fietsenmaker Vink en Van Gelder. Vervolgens Schalekamp met

[18] In OP T'SLUIS nr. 92 Winter 2017 schrijft Jan Batenburg, een vriend van mijn(overleden) broer Piet, in het verhaal "JAN STOEPIES" dat de kerk binnenkort 175 jaar bestaat. De kerk is dus van ca. 1842. De afscheiding was in 1834.
[19] In OP "T SLUIS 2021 nr.108 Winter 2021 staat in het verhaal van Wim Buesink in een document van 1876 " Een woonhuis in gericht tot broodbakkerij, erf en tuin gelegen aan de Westzijde van de Haven: Nieuwedijk 11". Ik vermoed dat de ruimte waar de wasserij in gevestigd is/was onderdeel uitmaakte van de bakkerij. Ik kan het Wim niet meer vragen. Hij is februari 2021 overleden.

de schilderswinkel, linksaf naar de Madroel vond je de brandstoffenhandel van Schalekamp[20].

Aan de andere kant van het pad naar de Madroel stonden schuren. Van wie en wat?[21]
Aan het begin van het pad, als je dus een stukje doorliep naar het havenhoofd het café bijna aan het eind van de Nieuwedijk. Goed zichtbaar op pagina 63 van het boek "*De straten van Pernis*". Het cafébezoek wordt ook vermeld door Jan van der Schee in het verhaal over Niehuis & van den Berg. [22] Dit verhaal bracht ook weer herinneringen naar boven.
Nog even doorlopen en we zijn bij en op het havenhoofd waar de Pernisse boot, een personenveerboot, kon aanleggen met verschillende opstap – en afstap mogelijkheden in verband met eb en vloed. Dit is goed te zien op de foto, Figuur 7, terwijl een nieuw schip van de HAL, de S.S. Rotterdam-proefvaart 1959(?), langs vaart en veel mensen uit Pernis staan te kijken.
De af-en opstap voor laag water staat onder water zoals op de foto is te zien.

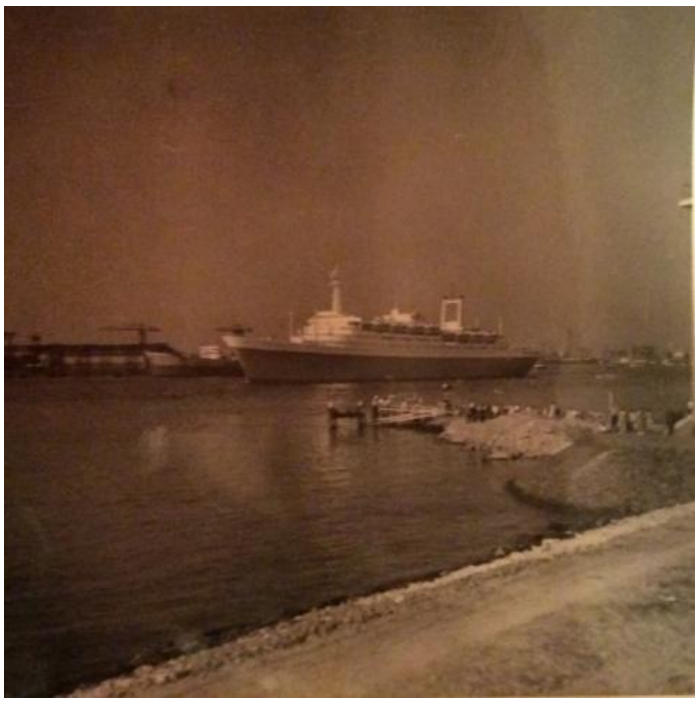

Figuur 7 De S.S. Rotterdam(?) en het havenhoofd.

[20] De brandstoffenhandel van Schalekamp was niet van Schalekamp. Maart 2023-03-23: Anita Huizer van de Faceboekgroep Nostalgisch Pernis stelt mij hiervan op de hoogte. Paul van der Pols schrijft in de Faceboekgroep: *"De genoemde brandstoffenhandel was weliswaar op het terrein van Schalekamp, maar werd gerund door twee broers Arie en Gerrit Berghout. Gerrit woonde vlakbij ons aan de ring en nam mij wel eens mee in een kleine vrachtwagen voor het bezorgen van kolen in het buitengebied. Op de werf ook wel meegeholpen om zakken te vullen uit een gladgestreken hectoliterton……".*
[21] In OP T'SLUIS nr. 90 zomer 2017 vertelt Marry de Winter-v d Pols dat de schuren van de firma Aart van der Pols waren. Een foerage handel. De geschiedenis van de foerage handel wordt uiteengezet. De oud wethouder van Rotterdam, van der Pols, kwam nog relmatig op het haven hoofd kijken. Met hem heb ik regelmatig over Pernis en de haven gesproken. Ook het café aan de haven wordt door Marry besproken.
[22] Zeelui, vooral Noren. Wat ik als kind daarover gehoord heb was ook, dat na een gezellige avond er pogingen ondernomen werden om terug te zwemmen naar hun schip. OP T' SLUIS nr. 109 Lente 2022.

Als de Pernisse boot niet voer werd de boot afgemeerd in de havenmonding. Bij hoogwater werd de Pernisse boot afgemeerd bij een hoge aanlegsteiger aan de Uiterdijk zoals eerder vermeld.
Wij gingen kijken wanneer S.S. De Nieuw Amsterdam uitvoer. Het schip was in 1947 weer verbouwd van troepentransportschip tot passagiersschip. Een prachtig schip, Figuur 8.

Figure 8 De Nieuw Amsterdam Nl.Wikipedia.org

Buurman Bertus Noordzij vaart binnen met zijn vissersboot. Buurman Noordzij keert terug van een geslaagde garnalenvangst. De laatste garnalenvisser, of en hobby visser?[23] De vraag is beantwoord door de dochter van Bertus, Ada. Hij was dus de laatste garnalenvisser van Pernis.
De parlevinkers varen uit om de schepen op de Maas te bevoorraden. Een prachtig beeld geschilderd door J. L. van de Meide, Figuur 9:

Figuur 9. Schepen op de Maas, J.L. van de Meide.

[23] Ada-Meijboom-Noordzij schrijft verder in haar verhaal over "*Het leven aan de Nieuwedijk*" dat haar vader Bertus Noordzij en haar opa Maarten Pieter Noordzij met hun boot de "Hendrika RO 5" de laatste garnalen vissers waren. Dus Ada's vader was geen hobby visser. In *Het geslacht Noordzij-Noordsij-Noordtzij* (v.d. Boom &v.d. Steen), pag. 186, staat een foto van opa Maarten Pieter Noordzij(een neef van mijn opa) bezig op zijn garnalen kruier met het herstellen van een visnet. Op pag.185 van hetzelfde boek staat dat Maarten Pieter Noordzij het garnalen vissen het langst heeft volgehouden (tot ca. 1948). Hij bezat een 12-tons garnalenkruier. De RO 67 (voor 1934 PR 4) uit 1874. In mijn herinnering had Bertus Noordzij een nieuwer schip. Bij mij thuis aan de Nieuwedijk werden wij ook wel eens verrast met een emmer garnalen door de vader van Ada. Zelf pellen dus.

4. Van bedrijvigheid naar spelevaren.

Terugblikkend waren de Nieuwedijk, de haven, de Maasoever en de Madroel prachtige plekken om te spelen. Toen vond je het allemaal heel gewoon. Net zoals geluk. Het was je leefomgeving. Maar genoeg gefilosofeerd.

Spelen aan de haven. Uiteraard op de kade bij de schepen, bij hoog water maar ook bij laag water. Het was spannend om van de kade op een schip te springen. En dat ging dus ook wel eens mis. Dat hoorde de baas van de wasserij die je weer op de kade haalde[24], je bestraffend toesprak en je een schop onder je achterwerk gaf. Ook mij is het overkomen. Ik had geluk en kwam tussen de wal en het schip terecht. Zittend op een staalkabel. Ik kon handig op de kade worden getrokken. De grootste zorg was: zit ik erg onder de stookolie. Maar het kan ook dramatischer. 's Middags na schooltijd ging ik weer eens naar de haven richting havenhoofd. Ik was op zoek naar Wim Buesink. Niet te vinden. Ik stond op de plek waar de Pernisse boot in het weekend afmeerde. Plotseling, het water stond net onder de kaderand, stak er een hand boven water[25]. Ik dacht altijd dat ik een actieve rol gespeeld had in wat er toen volgde. Uit de voetnoot van Wim Buesink wordt duidelijk dat mijn rol veel geringer was. Ik was er wel bij. Het geheugen speelt soms parten met je.[26]

Het was zaak om droge voeten te houden. Laarzen waren het gebruikelijke schoeisel. Deze werden gekocht bij de klompenmaker aan de Pastoriedijk, waar nu De Oudheidskamer is gevestigd. Ik mocht graag naar het werk van de klompenmaker kijken.

We speelden ook vaak op het opgespoten "schiereiland" tussen het havenhoofd en de Madroel. Wanneer dat is opgespoten en met welk doel? Spannend was het wel, en vooral als je voor de eerste keer, bij laag water naar de Madroel overstak.

Als er sleepboten in de haven lagen was er niets mooiers om stiekem aan boord te springen en in de machinekamer te kijken: de geur van machineolie. Als ik nu een sleepboot zie, ruik ik de olie weer.

De sleepboot was keer op keer het voorbeeld dat je gebruikte om van sprokkelhout, gevonden langs de Maasoever, je eigen sleepboot te bouwen. Met de zo gebouwde boot speelden we dan in de haven. Maar ook hakten we kachelhoutjes van het sprokkelhout.

Ook de baggeraken (ze heten anders) die soms in de haven afgemeerd lagen prikkelden onze nieuwsgierigheid. Dit kwam vooral ook wanneer er gebaggerd werd-een typisch ratelend geluid- in de Maas en de baggerspecie in de aken werd gestort. Ook speelden we binnen, in de "winkelruimte" van Schalekamp. Samen met Wim Buesink heb ik daar met Teunis

---

[24] In zijn verhaal over de Nieuwedijk schrijft Henk Buesink dat schoenmaker Verhoef menig jongen uit het water had gered. Ik wist dat niet. OP T' Sluis nr. 103 Herfst 2020.

[25] De email van Wim Buesink, 24 dec. 2019: "*Ik ben, met buurjongetje Jopie Verheij van Nieuwedijk 13, door Fop van Gelder uit het water gehaald, eerst Joop en toen zag Fop nog wat haar en dat was ik. Ik heb het dus maar net overleefd.*"

[26] Zo werd ik opgebeld door een achternicht (jan. 2020) naar aanleiding van de jubileum editie van OP"T SLUIS nr. 100 dat Wim Buesink nooit bij mij in de klas had gezeten, want hij was wel 20 jaar ouder dan ik. Tja, er waren meer Wim Buesink' s op het dorp.

Schalekamp getafeltennist.
Aan de overkant, de Uiterdijk speelden we niet. De molen zonder wieken stond er toen nog.

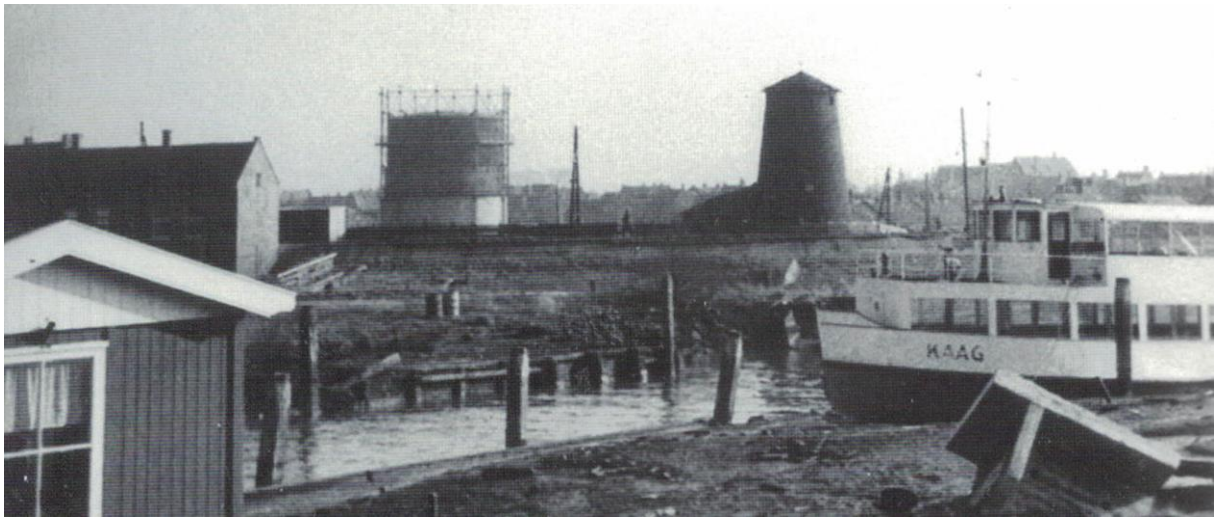

Figuur 10 De haven van Pernis, 1955. Overgenomen van de kalender van De Oudheidkamer, 2020.

Je hebt dan een bepaald beeld in je hoofd van de molen. Maar, hoe was het eigenlijk? Als je ruim 60 jaren later terugdenkt, is het verrassend om bovenstaand beeld van de haven te zien. Op één foto zoveel informatie, Figuur 10. Wat mij anno 2021 vooral opvalt dat alles zoveel kleiner is als ik mij kon herinneren. Toen ons gezin uit Pernis vertrok, 1954, was ik 11 jaar oud. De gashouder van de gasfabriek op bovenstaande foto was mij toen niet zo opgevallen vanuit de Nieuwedijk.

Intermezzo Carbid

Eind 2020 komt er weer een herinnering naar boven: Carbid schieten mag wel met de jaarwisseling. Gelet op de herinnering, verbaasde mij dat nogal. Ik laat deze herinnering ook volgen op mijn opmerking over de Uiterdijk. Aan de voet van de Uiterdijk vlak bij de molen begon de Molenweg. Op die plek was ook een smederij/smidse. Enkele maanden(?) na de jaarwisseling, ongeveer 70 jaar geleden, zag ik de zoon van de smid. Zijn gezicht was een groot litteken. Wat was het geval? Ik herinner mij niet dat er veel vuurwerk verschoten werd tijdens de jaarwisseling, maar wel het gebruik van carbid om de vreugde van de jaarwisseling te benadrukken. Veel vreugde heeft het niet gegeven voor de zoon van de smid. De deksel op de melkbus was waarschijnlijk extra klemgezet om de knal zo hard mogelijk te laten zijn. En dat is waarschijnlijk ook het geval geweest. Het deksel zat zo vast met als gevolg dat de melkbus explodeerde. Met dramatische gevolgen voor de zoon van de smid.
Vandaar mijn verbazing over het toestaan van carbid explosies. Vooral ook omdat het gebruikt gaat worden in de steden, terwijl het carbid schieten een gebruik is en was buiten de grote steden op het platteland.
Einde Intermezzo

Er gebeurde meer vervelende dingen. Jonge dieren werden verdronken in de haven. Dat blijft je ook bij.
Spelen aan de haven. Je actieradius was beperkt tot de haven. Op een winterdag met veel

sneeuwval gingen we soms met slee de Pastoriedijk over om aan de andere kant op de stoep voor de gereformeerde kerk naar beneden te glijden. Wat in ieder geval spectaculair was om met de slee van de Madroel helling bij de tuin van Buesink naar beneden te glijden en zo de bevroren sloot op. De vader en moeder van Wim Buesink konden prachtig schoonrijden op de sloot bij hun tuin.
Ik heb weinig herinneringen aan de haven en de winterse wereld.
Arie Dubbeldam heeft *De haven omstreeks 1900* in de winter vastgelegd, Figuur 11.

Figuur 11 De haven van Pernis rond 1900, Dubbeldam (Jacobs)

Je speelomgeving werd ook uitgebreid toen aan de andere kant van Pernis net over de Ring in het verlengde van de Burgemeester van Esstraat een zwembad[27] werd aangelegd. Het oude zwembad achter het woonwagenkamp bij het voetveld van DOTO verdween (Rila, 1994). In dit oude zwembad heb ik misschien één of twee keer gezwommen samen met mijn oudste broer en zus. Verdween het oude zwembad met het voltooien van de aanleg van de Eemhaven (OP'T SLUIS nr.101 Lente 2020, A. de Haan)?[28][29]
Schoolzwemmen bestond nog niet. Dus je leerde jezelf zwemmen door "hoekie te duiken" in het diepe bad van het nieuwe zwembad. Sprong er dan iemand op je, dan zat er niets anders op om te gaan zwemmen. Dat het nieuwe zwembad er kwam was zeer aangenaam. Met de andere kinderen uit de buurt gingen we dan zwemmen. Een keer ging ik ook zwemmen met mijn oudere en jongere zus. Op de terugweg naar huis bij de muziektent op de kop van de Ozingastraat (zie *De straten van Pernis,* pag. 70) werden we gevraagd of wij "op de foto" wilden. We werden vereeuwigd als cowboys. Dicht bij de muziektent aan de Burg. Van Esstraat stond/staat het Rehoboth gebouw. Daar heb ik voor het eerst een film gezien. Prachtig, bewegende beelden (1952?): de film was getiteld *De terugkeer van Rin Tin Tin*. Een verandering.
Er waren ook veranderingen merkbaar door de aanleg van de Benelux tunnel. Door grondverplaatsing in een veenachtig gebied werd een boerderij aan de westkant van de Ring

[27] Een verrassing: Zomer, het magazine van de Volkskrant, 8 augustus 2020. Het zwembad van Pernis, prachtig blauw water. Dat was 67 jaar geleden wel anders. Een zandbodem met een bijbehorende kleur van het water.
[28] De Eemhaven. De aanleg was begonnen in de jaren 1930. Op 17 juli 1934 kreeg het gedeelte van wat nu de Eemhaven heet de naam Eemshaven. Na de oorlog(De Tweede) werd de Eemshaven voltooid. Eind 1946 werd besloten de naam Eemshaven te veranderen in Eemhaven. De verwijzing naar de Duitse rivier de Eems werd vlak na de oorlog waarschijnlijk niet gepast gevonden. Bron: www.nl.wikipedia.org .
[29] In de Nieuwsbrief nr 123 herfst 2025, schrijft Jan van der Schee over het zwembad van Pernis

decimeters omhoog gedrukt. Het omhoogkomen van de grond wordt ook beschreven door Dik Noordzij in de Nieuwsbrief Op ’t Sluis nr. 123 in het verhaal *Het Huis op de Tuinderij*. Natuurlijk kwam je ook wel buiten het “havengebied”. Er moesten boodschappen worden gedaan. Naar de slager, met voedselbonnen, aan de Pastoriedijk tegenover Snel. Naar de groenteboer Meijboom aan de Pastoriedijk, de bakker schuin tegenover de HAKA, de kruidenier den Arend aan de Burgemeester van Es straat.
Ook het bezit van een fiets, met blokken op de trappers vergrootte de wereld. Tot fietsen naar Rotterdam, door de Maastunnel, en Den Briel toe. Samen met mijn oudste zus naar Brielle gefietst. Over de oude Spijkenisse brug. De Brielse Dom beklommen en weer teruggefietst naar Pernis. Fietsen zonder versnellingen.
Op de fiets naar Rhoon. Over de Slotsedijk ploegend met de fiets door het grint. Aan de voet van de Slotsedijk lagen de tuinderijen. Mijn oom en tante uit Rhoon hadden ook een tuinderij aan de Slotsedijk: aardbeien van de koude grond. Een bijzondere ervaring was ook, zittend op de bok naast mijn oom om met paard en wagen van de Slotsedijk af te rijden naar de tuinderij. Ook op de fiets naar Poortugaal. Naar de ouders van mijn moeder. Ze woonden aan de Kruisdijk. Mijn grootvader Braat had een foerage bedrijf. Het huis met bedrijfsschuur staat er nog.
Naar aanleiding van de Nieuwsbrief nr. 100, *De Grote Vakanties in Rockanje*[30], herinnerde ik dat mijn eerste strand bezoek aan het strand van Hoek van Holland was. Weer wat verder van huis. In 1952 kwam ons gezin voor het eerst in Rockanje. Dus vlak voor het vertrek uit Pernis naar Enschede.
Brielle: ik laat nu Dubbeldam aan het “woord” met een prachtige tekening van het Brielse Meer. Prachtig, vooral door de wijze waarop Dubbeldam het zonlicht op het water heeft vastgelegd, Figuur. 12:

Figuur 12 Het Brielse Meer, Dubbeldam 1994.

Op de fiets naar Rotterdam. Via de Vondelingenweg, langs de Waalhaven naar de Maastunnel. Met de fiets de roltrappen af. Snel je stuur schuin zetten, dat maakte het naar beneden gaan (en ook naar boven) gemakkelijker. Alleen naar Rotterdam? Neen, ik mocht met mijn broer en zijn vrienden meefietsen. Ik begrijp eigenlijk niet waarom ik mee mocht. Zij waren minstens 6 jaar ouder. Na de Maastunnel gingen we naar de Maashaven en de

[30] Een verhaal van Flip Oosthoek.

Rijnhaven om het laden en lossen van de vrachtboten te bekijken. Dat was dus op Katendrecht. Vermoedelijk ging ik met mijn broer en zijn vrienden mee als een soort omgekeerde chaperonne.
Er werd uiteraard ook binnenshuis gespeeld. Bordspelen zoals Halma, Mens Erger Je Niet, enz. Maar ook zelfverzonnen spelletjes zoals sterrenkijken. Ook luisterden we naar muziek via de radio. Ik dacht dat we distributie hadden, zoiets als draadomroep. De muziek was veelal Amerikaans, zoals van Anne Murray: *Vaya Condios my darling* https://www.youtube.com/watch?v=fMLPzz9OBY8 . Ook veel countrymuziek zoals *Red River Valley*(You Tube). Ook vertaald als "*Heel ver weg in de staat Arizona"*.

Mijn eerste herinneringen gaan over spelen bij een ander in de lange gang van het huis van Wim Buesink. De gang kwam uit op de Nieuwedijk. Het was heel warm. De zomer van 1947 toen Nederland ontsnapte aan een hongersnood. En de Marshallhulp begon.

5. De taal.

Naar aanleiding van OP 'T SLUIS, nr. 89 lente 2017, bedacht ik mij ook dat we ook een soort dialect spraken.
Ik som een aantal woorden op:

- Oek=ook
- Gemorken=gemerkt
- Gerolen=geruild
- Kaik=kijk
- Roit=ruit
- Georven(geen uitleg)
- Hun=zij
- Omoe (geen uitleg)
- Vloervarken=handstoffer
- Kapoentje=lieve heers beestje
- Dorst=durfde

En zo zijn er natuurlijk nog veel meer.
En dan komt er opeens een gedicht "naar boven drijven":
Oh Donderdag, oh Donderdag,
Oh schoonste dag der dagen,
Des morgens nog een halve week,
Des avonds slechts twee dagen.
Duidelijk: De zesdaagse werkweek.

Een ander kort éénregelig gedicht:
Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis,
Hoekie (Hoek van Holland) om,
In het gekkenhuis.
Duidelijk? Als kind geleerd. Maar waar het op slaat zou ik niet weten.
Ik weet mij te herinneren dat in Poortugaal aan de Oude Maas het krankzinnige Gesticht Maasoord stond.

6. De veranderingen aan de Nieuwedijk en de haven.

Ik weet de juiste volgorde niet meer, maar de eerste verandering die me zo te binnen schiet is de beëindiging van de veilingactiviteiten aan de haven. De laatste veilingen werden in 1951 gehouden. In dat jaar werden de veilingactiviteiten beëindigd. De veiling werd gesloten maar nog niet direct gesloopt. Een prachtig object om in te spelen. Vooral op de zolder van de veiling. Wat soms wel spannend was als de politie kwam kijken of er in de oude veiling werd gespeeld. Er was ontzag voor het gezag. Was de politie gewaarschuwd?
Een andere belangrijke verandering was de aanleg van een verhoogd trottoir; vijf treden. Nut en noodzaak ontging je als kind. De ouderen zullen het zeker hebben toegejuicht. Nu behoefde niet elke keer bij vloed als de kade van de Nieuwedijk weer onderliep de vloedplanken geplaatst te worden. Natuurlijk kwamen wij als we uit school naar huis gingen met droge voeten thuis. Met de aanleg van het verhoogde trottoir verdwenen ook de bomen aan de Nieuwedijk.

Figuur 13 De Nieuwedijk met verhoogd trottoir, rechts op de foto, ca 1955.

Het begin van de haven bij de Sluiskop achter Birkhoff werd gedempt. Dat dit stuk van de haven verdween heeft op mij niet veel indruk gemaakt. Zoiets maakt blijkbaar wel indruk als het gebeurt wanneer je er niet bij bent en je later het resultaat ziet.
In het boek van Rila (1994) zijn op de eerste pagina twee van de zojuist genoemd veranderingen te zien: het verhoogde trottoir en het gedempte havendeel achter Birkhoff.[31]

[31] In de Nieuwsbrief nr. 106, zomer 2021, Pagina 14, staat een foto (van een deel) van de gedempte haven. Deze foto hoort bij het verhaal van Ineke van Rotterdam. Gelet op de jaartallen in het verhaal en de (geschatte) leeftijd, vermoed ik dat het om het begin van de haven bij de Sluiskop gaat. Dit deel is begin 1950/51 gedempt.

De veiling is er nog wel maar functioneert niet meer als zodanig.
Het begin van de haven werd afgesloten met een damwand en droog gemaakt. Wat een smurrie bleef erachter. In de olieresten die achterbleven kwam allerlei rommel tevoorschijn. Ook een zwaard. Dat was wel heel bijzonder. Iemand had de euvele moed om langs de kadewand via een metalen trap naar beneden af te dalen en het zwaard uit de drek op te vissen. De genoemde trap is goed zichtbaar op de omslag van OP "T SLUIS nr. 20 maart 2001, Figuur 14,

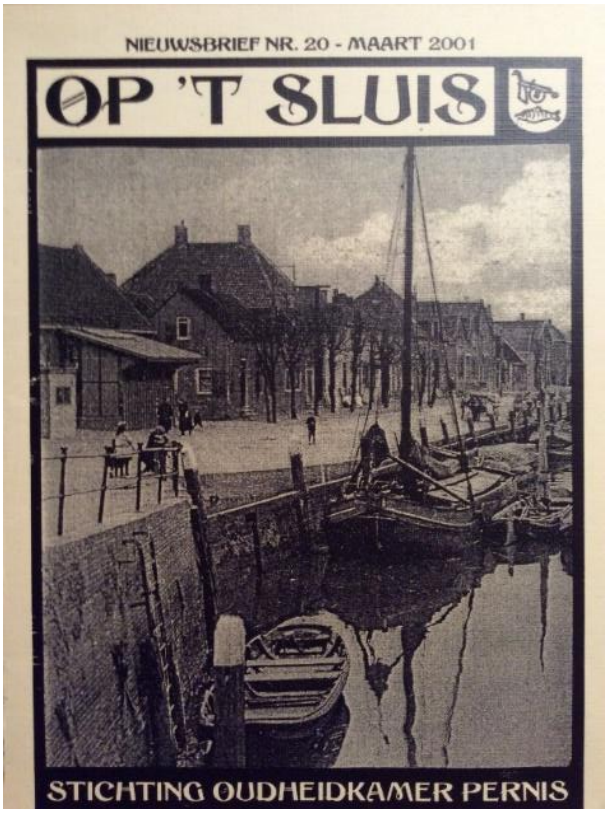

Figuur 14. De Nieuwedijk en de haven.

Daarna heb ik nog één keer echt hoog water meegemaakt. Het verhoogde trottoir bracht toen ook geen uitkomst meer. Ook de vloedplanken die nog steeds geplaatst konden worden brachten ook geen uitkomst: De watersnood 1953. Springtij 31 januari-1 februari 1953 en Noordwester storm.
Eerst iets over de normale gevolgen van springtij aan de haven.
Op de foto, bovenaan de volgende pagina, zijn de bomen (Lindebomen?) vaag waar te nemen. Het verhoogde trottoir is nog niet aangebracht. Nog een detail: de voordeur aan de havenzijde van het huis van Bertus Noordzij is vervangen door een raam. Dat scheelde weer vloedplanken plaatsen bij hoog water.

7. Springtij.

Figuur 15. Springtij 1948. Begin van de Nieuwedijk.

Als je aan open water woont is hoog water een terugkerend onderwerp, zie Figuur 15. [32] Komend uit school de Nieuwedijk in en dan linksaf na de veiling. Hoe hou je het droog? Tja, in deze situatie zou een verhoogd trottoir zeker geholpen hebben. Echter, in 1948 was dat trottoir er nog niet. Let ook op het vrachtschip, nog net zichtbaar rechts op de foto. Overigens was dit springtij. Een combinatie van vloed en de stand van de maan en de zon. Dit kwam dus niet elke dag voor. Of wij toen naar school zijn geweest? Ik weet het niet meer. Het erf was in ieder geval beschermd door een vloedplank. Halfhoog denk ik. Je kon eroverheen klimmen. Ik zat nog op de kleuterschool.
Per 1 maart 1949 ging ik naar de lagere school. Bij de overgang van de tweede naar de derdeklas werden de schooltijden blijkbaar landelijk geharmoniseerd want ik begon op 1 september 1950 in de derde klas, weergegeven in het rapportenboekje cursus 1950/1950:

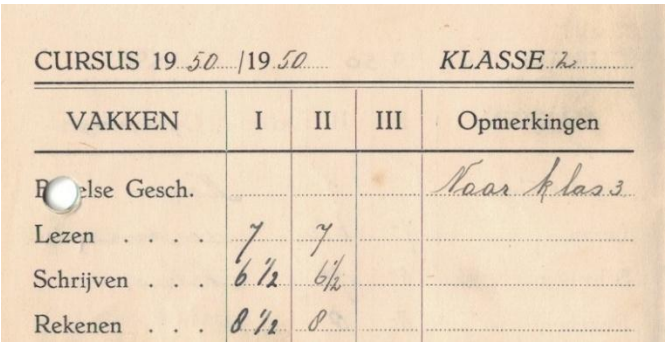

CURSUS 19 50 / 19 50 KLASSE 2

VAKKEN	I	II	III	Opmerkingen
Bijbelse Gesch.				Naar klas 3
Lezen	7	7		
Schrijven . . .	6½	6½		
Rekenen . . .	8½	8		

Op de omslag van dit rapportboekje staat: *Dit boekje zindelijk en netjes bewaren.* Waarvan acte.

[32] In OP 'T Sluis nr. 120-Winter 2024 schrijft Robert Schalekamp onder de titel RAMPJE over de overstroming van de tuinen achter de huizen aan de Nieuwedijk. Wij waren een tweetal maanden eerder verhuisd naar Enschede. Was deze overstroming ook een gevolg van springtij? Peter Harthoorn schrijft ook over deze gebeurtenis in het herfstnummer-2024 nr. 119.

Intermezzo. De school.

In OP ’T SLUIS nr. 95 Herfst 2018 schrijft Wim Hordijk over meester Hoekstra (Bijtelschool) en het Friese volkslied. Wij op de Geref. School Pernis hadden ook een meester uit Friesland: meester Smit in de vijfde als mede in de zesde klas. En ja, wij leerden ook een Fries lied en wel:

Wat bistu leaflik, rizende simmermoarn! Van Walink Dykstra, www.bouwebrouwer.nl .

Mijn oudere zus Jeany en ik waren zelfs zestig jaar later nog in staat om gezamenlijk dit lied aan te heffen. Mijn zus ging ook een aantal malen terug voor een reünie van haar klas, reünie schoolklas 1946[33], op Pernis. Bij deze reünie werd meester Smit ook uitgenodigd. Hij stond erop dat eerst het lied van Walink Dykstra werd gezongen.

Ook gingen we met de school op reis.

Het schoolreisje:

De locaties die we bezochten herinner ik mij anno 2022 niet meer.

De linker foto is van het schoolreisje met de vijfde klas en zesde klas 1953, de rechterfoto is van het reisje met de zesde klas 1954.

Figure 16 Schoolreisjes

Een overzicht van de onderwijzeressen en onderwijzers van de gereformeerde lagere school:

1949/1950 De Onderwijzer(es) der klasse: Kersten. Het Hoofd der school: G. Meijer.

1950/1950 De Onderwijzer(es) der klasse: Buesink. Het Hoofd der school: G. Meijer.

1950/1951 De Onderwijzer(es) der klasse: Dijkshoorn. Het Hoofd der school: niet leesbaar.

1951/1952 De Onderwijzer(es) der klasse: K. H. Meijer. Het Hoofd der school: ?.

1952/1953 De Onderwijzer(es) der klasse: J. Smit. Het Hoofd der school: ?.

1953/1954 De Onderwijzer(es) der klasse: J. Smit. Het Hoofd der school: J. W. Schaardenburg.

In de zesde klas was er ook een Opleidingsklas. s ’Ochtends, voor aanvang van de gewone lessen, gaf Meester Smit Engels en Frans ter voorbereiding van de middelbare school. Een vijftal leerlingen, waaronder de schrijver, nam deel aan deze lessen.

Puzzel: Op bladzijde 4 staan twee foto’s van de kleuterschool. Op bovenstaande foto’s staan de leerlingen van de vijfde en van de zesde klas. Vergelijk de foto’s van de kleuterschool en van bovenstaande foto’s. Vraag: wie zat bij wie in de klas? Gingen twee klassen op

[33] Of was het schoolklas 1947? De leerlingen uit deze klas, als ze geen zittenblijvers waren, hadden in juni 1952 de lagere school voltooid. 5 Jaren en 4 maanden. Ook deze klas heeft over 1 schooljaar 4 maanden gedaan.

schoolreis? Op de linker foto zit ‘meester” Bezemer. Hij was niet mijn klasse onderwijzer. Op de rechter foto staat op de achterste rij “meester” Smit?
Bij een verhaal over de school hoort natuurlijk ook een foto van de school achter de gereformeerde kerk. Het schoolplein lag tussen de kerk en de school. Op onderstaande foto de school zoals ik mij die herinner[34]:

Gereformeerde school foto ± 1910

Bovenstaande foto heb ik overgenomen uit 150 jaar Geref. Kerk Pernis. Dit 150-jarig bestaan werd herdacht in 1992. De kerk waarin allerlei boeken, zoals doopregisters, ten toon gesteld waren, kon toen worden bezocht. Dat heb ik samen met mijn vrouw ook gedaan. Natuurlijk wilde ik haar de school laten zien. Gebruikmakend van de achteruitgang van de kerk kwam je op het schoolplein. Ik was zeer verrast dat de school er niet meer was.
Van juffrouw Kersten is er ook nog een foto. Zie *Reünie Schoolklas maart 1947-1948* de nieuwsbrief nr.115 Herfst 2023, OP ’T SLUIS:

[34] In OP’T SLUIS NR. 113 LENTE 2023 schrijft Jan van der Schee over de scholen van Pernis. Op pagina 9 van deze Nieuwsbrief vat Jan het ontstaan van deze school samen.

Mijn oudste zus zit op de eerste rij rechtsonder.
Einde intermezzo. De school.

Figuur 17. Springtij 1948. De Nieuwedijk ter hoogte van de havenmonding.

Hierboven, Figuur 17, nog een opname van hetzelfde springtij maar dan meer richting havenmonding: aan de Nieuwe Maas (vroeger De Merwede). Midden op deze foto staat het huis van Schalekamp. Een deur met aan de linkerzijde en de rechterzijde is goed zichtbaar. Teunis Schalekamp, Wim Buesink en ik hebben in de achterliggende ruimte getafeltennist.[35]

8. De Watersnood.

In OP 'T SLUIS uit 2003 heb ik naar aanleiding van dat 50 jaar eerder de watersnood plaatsvond, een verhaal over mijn ervaringen geschreven. Van zaterdagmiddag 31 januari 1953 tot en met maandagochtend 2 februari 1953. Een belevenis die je nooit zal vergeten. De vloedplanken die ons erf afsloten van de haven waren onvoldoende.
Wat herinner ik mij?

Een steeds terugkerend moment in mijn herinnering is de maandagochtend 2 februari 1953 op de lagere school in Pernis, achter de kerk. De school is inmiddels afgebroken.

Lagere school, 5e klas (meester Smit), de ochtend: of iedereen zijn/haar ervaringen wilde opschrijven, een soort opstel. Ik herinner mij dat ik wel 6 bladzijden (schrift?) volgeschreven heb. Toen was het genoeg vond meester Smit, maar ik was nog lang niet klaar. Ik had het op prijs gesteld als ik mijn verhaal nog eens had kunnen lezen. 40 jaar na 2 februari 1953 heb ik mijn ervaringen nog eens opgeschreven voor mijn broers en zussen. Wat mij opviel, was toen ik ging schrijven, dat wat er 40 jaar eerder gebeurd was als een soort film werd afgespeeld. Blijkbaar heeft de watersnood

[35] In Op T' SlUIS nr. 90 zomer 2017 neemt Wim Hordijk ons ook aan de hand gedurende een wandeling langs de haven. Een mooie aanvulling.

een enorme indruk op mij gemaakt. Mijn oudste broer en zus hadden geen aanvullingen bij onderstaand verhaal.

Hoe begon het voor mij? Zaterdagmiddag 31 januari 1953:

's Middags vloed, dus hoog water aan de Nieuwedijk. Springtij en storm. De haven van Pernis was daardoor weer een stuk breder. De haven die al een aantal veranderingen had ondergaan zoals een gedempt gedeelte bij de Sluiskop (achter Birkhoff). Op dit gedeelte werd een plantsoen aangelegd. Ook was aan de Nieuwedijk het trottoir verhoogd, want bijna elke dag stond het water bij vloed tot aan de voordeur van de huizen zonder een stoep.

Vloed, veel wind en hoog water. Met Wim Buesink was ik bij de haven aan het spelen. Eigenlijk op het verhoogde trottoir, want het water stond hoog. We probeerden naar het havenhoofd te lopen. De wind joeg de golven over het havenhoofd heen. Een prachtig, spectaculair gezicht. We probeerden door het water te lopen, uiteraard met laarzen, en droog te blijven. Dat lukte natuurlijk niet. Ik weet niet meer of we het koud hadden.

Die middag viel het ons nog niet op, maar toen het eb had moeten worden daalde het water niet. Het enige wat ik mij daarvan herinner was de opmerking van mijn vader daarover, namelijk: "Het water daalt niet. Dat lijkt mij niet goed." Vader kwam die zaterdagmiddag omstreeks 5 uur thuis. Ik weet het niet zeker meer, maar hij was toen bij het CNV, verenigingslokaal Concordia, onder aan de stoep bij de Burgemeester van Esstraat geweest. Zie ook pagina 3 van het boekje *Pernis & De Hey, Naoorlogse jaren in beeld gebracht* (foto uit 1949).

Van de zaterdagavond herinner ik mij niets meer.

Ook weet ik niet meer of de extra hoge vloedplank al geplaatst was om ons woonerf van de haven af te sluiten. We woonden aan het erf naast de oude veiling (nu vrijgemaakte kerk) met de families Noordzij (een achterneef van mijn vader), v.d. Steen (buurman Pauw en buurvrouw Neeltje), de familie Buesink (Wim, Kees en Adri) en wijzelf.

Verder weet ik niet of de duiker, een soort sluis, onder de verbinding tussen de Nieuwedijk en de Madroel dicht was. Het zal wel, want anders hadden we bij hoog water achter in de lager liggende tuinen altijd overstroming gehad.

Zaterdag op zondag nacht (1 uur, 2 uur?):

We worden gewekt door vader, die zegt dat we snel het bed uit moeten omdat de zoon (Arie) van buurman Pauw gezegd heeft dat het water nog 2 centimeter onder de vloedplank staat.

De kerkklok luidde. Nauwelijks hoorbaar door de storm.

Geen paniek. Iedereen staat op en krijgt een eigen taak. Wij, de kinderen (Jeany, Ditty en ik) moeten onze eigen spullen naar boven brengen, terwijl mijn broer Piet samen met vader de grote spullen naar boven brengt. Niet alles. Twee fauteuils, een tafel en een paar stoelen blijven beneden. We zijn klaar en kunnen naar boven.

Plotseling horen we een geschreeuw van buiten. Dan realiseert Piet zich, dat dat zijn konijn is. Gelijk weten we dan ook hoe hoog het water achter staat. Het zal dus niet lang meer duren of het water zal het huis binnenstromen. Piet gaat naar buiten via de bijkeuken het water in. Moedig. Ik weet eigenlijk niet meer of hij erg nat was. Koud in ieder geval. Het konijn wordt naar binnen gebracht. Een schreeuwend konijn? In het boek van Darwin wordt dit verschijnsel beschreven. In uiterste nood gebruiken hazen en konijnen hun stemorganen.
In de tussentijd legt mijn vader een zak over het toilet onder de zitting. De zitting van bakeliet was zwaar genoeg. Zeer slim! Zo wordt terugstroming voorkomen en dus vervuiling.

We staan op de trap naar zolder als vader de deur naar de gang (ook de buitendeur?) opent en het water naar binnenstroomt. Vader wilde geloof ik, voorkomen dat de deur zou bezwijken. Zeker weten doe ik dat niet meer. Ook lieten we eerst het luik naar de zolder open. Of het toeval was? Ik begreep later dat door snel opkomend water in huis de muren naar buiten gedrukt kunnen worden. Met name één steens muren.[36] Het water stond bijna 2 meter hoger dan bij normale vloed.

Met z'n allen op zolder. Veel geslapen hebben we niet meer. De kinderen lagen allemaal bij elkaar. Met z'n drieën in één bed? Ik had in ieder geval mijn pet opgehouden. Een pet die ik uit een oude vilten hoed had gesneden.

Of ik bang geweest ben weet ik niet meer. Wat ik wel beangstigend vond was het hulpgeroep van mensen die achter ons, aan een ander erf, woonden. Mijn vader stelde ons gerust omdat ze in ieder geval hoger dan ons woonden. Ook konden we geen hulp bieden. Nu, jaren later, herinner ik mij dat wij, de kinderen, niet bang waren. Onze ouders lieten in ieder geval niet blijken dat zij het wel waren. Dat helpt.

Buiten werd het langzaam licht en kregen we een idee hoe hoog het water stond. Ook binnen konden we dat nu zien door het zolderluik op te tillen.

Buiten zwommen de varkens van Buesink rond.

De zorg van vader was dat het ronddrijvende hout de ramen zouden stuk stoten. Dan kregen we stookolie binnen.

We hoorden wel een bonkend geluid tegen de onderkant van de zoldervloer. We hadden later door dat dit de tafel en de stoelen waren.

In de loop van de ochtend(?) ging het water dalen en konden we ons huis verlaten. Het grote voordeel van buitendijks wonen: bij eb kan het water weer weg.
We verlieten het huis omdat we bang waren dat bij een 2e keer vloed het huis zou instorten (Naar ik later begrepen heb, zijn in Zeeland door de tweede vloed de meeste mensen omgekomen door instortende huizen).
Ons huis verlaten was nog niet zo eenvoudig. Het water stond nog tot aan de drempels. Via het

[36] Dit is vooral in Zeeland voorgekomen.

huis van Buesink (waar precies te zien was hoe hoog het water had gestaan) over vlonders op het verhoogde trottoir bereikten we de Pastoriedijk. Daar stonden veel mensen naar het nog steeds hoge water te kijken.

Aan het einde van dit verhaal is de Uiterdijk te zien op zondag ochtend 2 februari 1953. Figuur 19, pagina 27. Op het rechterdeel op de foto is het gedempte stuk van de haven te zien. [37]

We gingen naar familie, een oudere broer van mijn vader, aan de Burgemeester van Esstraat waar ook de sigaren en sigaretten winkel gevestigd was. Daar hebben we gegeten.

In de loop van de dag (middag?) zijn we naar huis teruggegaan, omdat het gevaar van een nieuwe vloed geweken was. Het wonen aan de haven, buitendijks, had nadelen door de vloed. Het voordeel was dat bij eb het water weer weg kon. Wel had mijn vader enige aarzeling. Hij wilde er zeker van zijn dat de vloed niet in dezelfde mate zou terugkeren. Later begreep ik dat een nieuwe sterke vloed instortingsgevaar voor ons huis kon opleveren.

Wat nu volgde staat mij niet meer zo scherp voor de geest. We waren thuis en opeens kwam er vocht door de zoldervloer. Grote schrik. Gaat het dak nu kapot? Nee, het konijn zat nog op zolder! Ik herinner mij ook dat mijn vader en mijn oudste broer Piet de voorkamer gingen schoonmaken. Dat ging vrij simpel. Er was gelukkig geen olie binnengekomen, wel modder. De modder werd van het behang afgespoten. Ook op die zondagmiddag? Ik weet ook niet meer of we nog eerst naar de kerk zijn geweest. Volgens Piet wel.

Zo zag het op zondag 1 februari eruit. Het water was inmiddels gedaald.

Figure 18 Zondag 1 februari 1953

Van de nacht zijn er geen beelden. Het water stond nog een stuk hoger dan te zien is op bovenstaande foto en op de foto op de volgende pagina. De beelden, vooral qua volgorde in de tijd worden minder scherp. We kan ik mij de dode dieren, o.a. koeien die tegen de Hoogendijk lagen,

[37] In OP ' T SLUIS Nieuwsbrief nr. 104 Winter 2020 is deze foto opgenomen in het herdendinksverhaal van Mevr. Ketting, 2003.

scherp voor de geest halen.
Ik weet nog dat het water in de tuin langzaam daalde. Dat kon ook niet sneller. De enige mogelijkheid was spuien via de eerdergenoemde duiker, sluisje, onder de verbindingsdijk tussen de Nieuwedijk en de Madroel.

Op dat water, achter het huis, dreef van alles rond. Ook veel cokes[38]. Van Schalekamp? Of zat er een andere brandstoffenhandel aan het eind van de Nieuwedijk? In ieder geval heb ik veel cokes verzameld zodat de potkachel in de voorkamer roodgloeiend gestookt kon worden. Dat heeft het droogproces zeker bevorderd. Ook speelde ik met Wim Buesink op het water achter in de tuin. Prachtig vlot van ronddrijvende deuren. Volgens mij is Wim er vanaf gevallen.

Aan het begin van dit verhaal had ik het over het opstel en de maandagochtend op school. Zoals gezegd: Wat zou ik graag dat opstel nog eens lezen.

De afwikkeling van de watersnood heeft ons ook nog wel beziggehouden. We zijn benaderd door het Rampenfonds om al onze vermiste goederen op te geven. Mijn moeder heeft de betrokken vertegenwoordiger te woord gestaan en gemeld dat we niets claimden. Wij vonden wat in Zeeland gebeurd was zo erg, dat wat ons is overkomen daarbij in het niet viel. Daarom hebben wij nog veel afgestaan. Dat was voor ons veel, want het was ons schaarse speelgoed voor de kinderen in Zeeland. Een paar weken na 1 februari hebben we een rondrit gemaakt door Zeeland (o.a. Oude Tonge). We waren zeer, zeer onder de indruk.

Figuur 19. De watersnood 1953. De zondagochtend. Begin van de haven vlak achter de smederij van Birkhoff.

Na de watersnood werd de veiling gesloopt. Ik ben ook nog behulpzaam geweest bij de sloop en recycling. Recycling van bouwmaterialen. Daartoe moest ik van de stenen die daarvoor geschikt waren het cement afbikken. Speciale hamers stonden daarvoor ter beschikking. Toen de veiling verdwenen was, is op het vrijgekomen terrein begonnen met de bouw van een kerk. De gerecyclede stenen zijn daarbij gebruikt neem ik maar aan. Het kerkgebouw werd in gebruik genomen door de Vrijgemaakte Kerk naar ik later begrepen heb. Overigens was het toch bijzonder dat een gereformeerd synodale jongeling/knaap

[38] Ik weet niet zeker of het cokes waren. Ze dreven in ieder geval op het water. Ik weten dat cokes gebruikt werd voor de productie van ijzer in de Hoogovens. Waar de brandstoffenhandel van Berghout(voetnoot 17 op pagina 12) deze cokes aan leverden weet ik niet. Deze cokes hebben ons in ieder geval geholpen. Dank daarvoor Berghout!.

meehielp bij de voorbereidingen van de bouw van de vrijgemaakte kerk. 1944 lag nog niet zolang achter ons. Verder was het gebruikelijk dat vanaf de kansel de ene gemeenschap der gelovigen door de andere gemeenschap der gelovigen voor adderengebroed werd uitgemaakt. Wat de slang/adder daarvan vond weet ik niet. Wel weet ik dat de scheiding/vrijmaking als een vlijmscherp scheermes door de familie van mijn vader sneed. [39]

70 jaar na de watersnood. Als de dag van gisteren.

Bovenstaand verhaal over de watersnood heb ik 30 jaar geleden geschreven. Wat er 70 jaar geleden gebeurd is, is mij tot op heden bijgebleven.

Wel is het zo dat ik geruime tijd na 31 januari/1 februari 1953 begrepen heb aan welke ramp Pernis ontsnapt is. Als de Pastoriedijk het begeven had, waren de gevolgen dramatisch geweest. Het dorp ligt in een kom en niemand kon ontsnappen.[40]

Ook de Randstad met twee miljoen inwoners is aan een ramp ontsnapt. Dit is te lezen in het boek *De Ramp* van Kees Slager (geheel herziene en uitgebreide versie), uitgeverij Atlas 2002. Na dit boek weer eens gelezen te hebben, realiseer ik mij dat wat ik heb meegemaakt in het niet valt bij wat er elders is gebeurd.

In het boek *Hoog Water* van Inez Flameling, 50 jaar na de watersnood is een kaart De Stormvloed opgenomen van alle ondergelopen gebieden. Ook Pernis is erop te vinden, een kleine blauw-groene vlek geeft het ondergelopen gebied van Pernis weer:

Om dit in perspectief te plaatsen heb ik ook nog de overzichtskaart van Nederland opgenomen. Schouwe-Duiveland en Goeree-Overflakkee waren het ergst getroffen.

[39] Hier hield het nog niet op. Na de verhuizing naar Enschede zette ik mijn opleiding voort in het voortgezette onderwijs aldaar. Dat werd dus voortgezet onderwijs op hervormde grondslag. Het alternatief was uiteraard niet aan de orde: voortgezet onderwijs op vrijgemaakte/artikel 31 grondslag.

[40] In OP 'T Sluis NR.125 -LENTE 2026, *Herinneringen aan de Watersnood* maakt Jan van der Schee duidelijk dat er op het moment water over de Pastoriedijk water over de Pastoriedijk begon te stromen er dijken doorbraken op het eiland Rozenburg waardoor het water bij Pernis niet hoger kwam. Het water stond eveneens aan de boven kant van de Uiterdijk. Een boeiend verhaal van Jan van der Schee.

9. Het vertrek uit Pernis.

September 1954 zijn wij verhuisd van Pernis naar Enschede, een soort mini emigratie. In die tijd zeker 4,5 uur rijden met de auto. Het begrip Emigratie gebruik ik hier ook omdat wij ongeveer 2 jaar eerder, 1952, op het punt stonden te emigreren naar Canada. We hadden lessen in de Engelse taal gevolgd. Lessen gegeven door een leraar die bij ons thuis les gaf. Wat we ook nog aan die periode herinnert is de maximum omvang van de bagage die we mochten meenemen: een kist met de inhoud van 1 kubieke meter. En toe ging de emigratie plotseling niet door. Vagelijk herinner ik mij dat we mochten emigreren wanneer mijn vader als een soort kwartiermaker eerst zou gaan en wij later zouden volgen. Was dat een eis van de overheid? Speelde de Nederlandse overheid hier een rol? Een soort emigratie ontmoedigingsbeleid? De overheid had vlak na de oorlog emigratie gestimuleerd. Maar allengs werd duidelijk dat Nederland weer opgebouwd moest worden en daar heb je vakmensen voor nodig. Ik heb later helaas geen documenten kunnen inzien die dit vermoeden bevestigde. Ik kan het ook niet meer aan betrokkenen vragen. Daarom vond ik het verhaal in OP 'T Sluis nr. 114, zomer 2023 zo interessant: *De Familie Dubbeldam in Canada.* Deze familie heeft de kosten van de emigratie (vertrek uit Rotterdam 30 april 1953) zelf moeten betalen[41].

Twee dagen voor de verhuizing naar Enschede was het weer hoog water. Mijn vader, Henk Noordzij, heeft daarvan een aantal foto's gemaakt. Onderstaand, Figuur 20, twee foto's weergegeven:

Figuur 20. Vloed, 1954. Het havenhoofd en een gedeelte van het praathuis voor de oude mannen en sterke verhalen. Een prachtig gezicht op de Maas richting Rotterdam

Zomer 1954 beëindigde ik de lagere school en heb voor de verhuizing naar Enschede nog een maand op de Christelijke ULO gezeten gevestigd in de Dr. J. Th. De Visserschool[42].

[41] Er waren ook emigranten waarvoor de Nederlandse overheid de emigratiekosten wel betaalde.
[42] In OP'T SLUIS NR. 113 LENTE 2023 schrijft Jan van der Schee over de scholen van Pernis. Ook de Dr. De Visserschool komt aan de orde op pagina 13 van deze Nieuwsbrief.

Een andere foto, Figuur 21, is ook karakteristiek voor het gezicht vanuit de haven op de Maas. Door de lege tanker en de hoge waterstand was dit beeld indrukwekkend. Maar let vooral op de donkere boot die aan de zijkant van de tanker ligt. Dit schip, de Junius (de voormalige Pernisse boot- Jan van der Schee), maakte de tankers schoon[43]. Dat ging niet altijd even precies met als resultaat dat er olie in de haven van Pernis terecht kwam. Daar had je bij het spelen nogal last van. Ook met de watersnood was mijn vader bang dat de ruiten van onze woning stuk zouden kunnen gaan en de stookolie in ons huis zou komen.

Figuur 21. Zicht op de Maas

[43] Ook Aalbers, OP'T SLUIS nr. 93 lente 2018 de laatste rol van de Pernisse Boot: "..*Daarna wordt het schip nog een aantal jaren ingezet als drijvende stoomleverancier voor het tank cleaning bedrijf Junius….*".

10 Ten Slotte

Toen ik jaren later weer eens terug was in/op Pernis was ik zeer verrast een gedempte haven terug te vinden met een dijk langs de Maas en een buitenhaven. Een verrassing, maar geen blijde verrassing. Het zij zo.
Ook hier weer een citaat van Mw. Van de Kamp, *Op 't Sluis September 2000 nr. 23: "Het moest wel gebeuren. De haven moest dicht!! Toch ….. zonder haven is Pernis, Pernis niet meer.*
Maar ja, daarom, springtij 1948, was Pernis zonder haven noodzakelijk:
van springtij

naar 1962, het resultaat van de Delta werken:

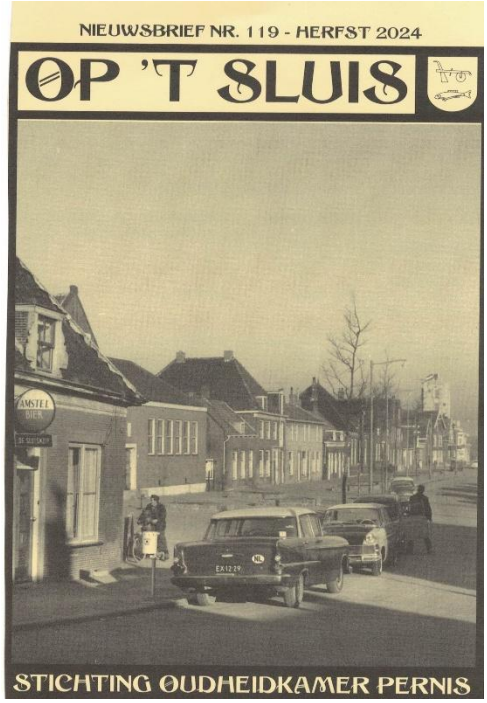

Van augustus 1962 tot en met november 1962 heb ik tijdelijk op Pernis vertoefd. In die periode heb ik bij de NAM in Rotterdam op het Hofplein gewerkt. Een korte en leuke periode. De tijdelijke baan heb ik benut om de periode tussen eindexamen HTS-Enschede en de aanvang van militaire dienstplicht te overbruggen. Aangezien ik in Enschede woonde, heb ik "op" Pernis een kamer gehuurd met vol pension bij juffrouw Hordijk vlak bij het voormalige havenhoofd aan de Nieuwedijk.
Waarom de haven niet opnieuw aangelegd? Niet vanwege oude glorie maar om het dorp weer iets terug te geven van een belangrijk kenmerk: de haven.
Tja, tussen droom en daad staan wetten en overige praktische bezwaren. Want ondanks de Maeslantkering was Pernis kwetsbaar gebleven. Met springtij en noordwesterstorm gaat de Maeslantkering wel dicht, maar dat beschermt Pernis niet tegen extreem hoog water. In dit geval het water wat via de rivieren uit België en Duitsland binnenkomt. Dus dromen mag, maar ik laat het er daarbij.
Pernis bleef mijn belangstelling houden. Dat resulteerde o.a. in een artist impressie van twee zwagers mij aangeboden op mijn 65ste verjaardag:

11. Epiloog

Mijn geschiedenis begon met een vraag over de oorlog en de haven.
Van de oorlog kan ik mij natuurlijk niets herinneren, geboren 1 december 1942. Tot er oude foto's opduiken en door verhalen van mijn oudste broer(†). Zo sta ik tussen mijn oudste broer en oudste zus(†) voor het ouderlijk huis (1944) op het erf Nieuwedijk 9 voor ons huis. Het verduisteringspapier(asfaltpapier?) aangebracht op de binnenkant van de luiken.
Ook werden er op het erf zinken emmers gemaakt. Er is een foto, in het bezit van De Oudheidskamer, waarop is vastgelegd dat twee broers van mijn vader, met de fabricage van deze emmers bezig zijn. Waarom op het erf aan de Nieuwedijk? Beide ooms waren

ondergedoken. Vanwege razzia's konden ze niet bij hun baas werken maar wel op ons erf. Dat was blijkbaar veiliger.
Over *De Geschiedenis van Pernis* is geschreven o.a. door Brunsting en Donkersloot. Deze geschiedenis gaat tot ca. 1934.
In *De Onderste Steen Boven* presenteren v.d. Steen (MP) en v.d. Steen (L) bijzonderheden over de geschiedenis van de visserij, het kerkelijk leven en de armenzorg te Pernis.
De volgende onderwerpen worden door de auteurs behandeld:
- Levensomstandigheden,
- Het ontstaan van het eiland IJsselmonde en het daarop gelegen dorp Pernis,
- Bijzonderheden over het visserijbedrijf in het dorp Pernis,
- De zalmvisserij,
- De kost – of kleine visserij,
- De zeevisserij,
- Levensonderhoud,
- De armenzorg,
- Het godsdienstig leven.

Het boek wordt o.a. geïllustreerd door schilderrijen van Dubbeldam.
Bovengenoemde onderwerpen werden uiteraard gekoppeld aan het geslacht van der Steen.
Hoe kan ik mijn verhaal beter beëindigen dan met de kunstenaarsblik van Dubbeldam en van mijn zwager Jan Leeuw(vrij naar Dubbeldam).
Ook in het boek van Van der Sloot worden in het Voorwoord enkele pagina's gewijd aan de geschiedenis van Pernis.
We kijken nog een keer terug vanaf de pastoriedijk naar de haven en naar de Maas,
Figuur 22 en Figuur 23:

Figuur 22. Zicht op de haven naar de Maas. Jan Leeuw 2015

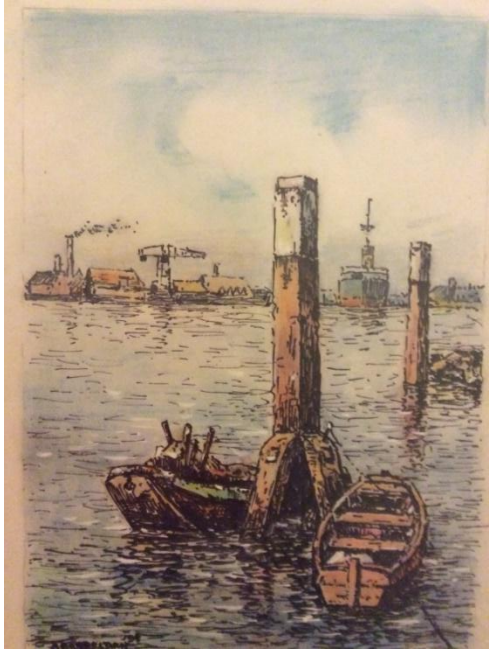

Figure 23 Zicht op de Maas. Dubbeldam 1995.

Met het zicht op de vissershaven en de Maas sluit ik mijn verhaal af met de herinnering aan een visser geboren op 12 september 1840.
Donkersloot en Brunsting (1934): "*Van den onversaagden prachtkerel Leendert Noordzij, schipper van de ,,Presto", de eerste die met zijn sloep de Far-öer bezocht, geven wij diens portret, dat omstreeks 1870 met zijn trouwen ,,Turk" aan zijn voeten te Grimsby gemaakt werd."* Zoon van Maarten Noordzij en Aletta Koppenol.

Literatuur

Boom, v.d. J.H. en M.P. v.d. Steen, *Het geslacht Noordzij-Noordsij-Noordtzij afkomstig van Hoogvliet en Pernis*, Hoogvliet 2001.

Brokken, J., *Mijn kleine waanzin*, 14e druk, Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam, 2014.

Darwin, C., *The expression of the emotion in man and animals-third edition,* HarperCollins *Publishers* Ltd, 1998.

Den Arend, j. en J. Pilkes, *150 jaar Gereformeerde Kerk Pernis*, Uitgave Gereformeerde Kerk Pernis, oktober19992.

Donkersloot, H., en A. Brunsting, *Geschiedenis van Pernis*, Uitgave N.V. Drukkers- en Uitgeversbedrijf & Co-Rotterdam, 1934.

Flameling, I., *Hoogwater, 50 jaar na de watersnood*, Ministerie van V&W, Veen Magazines, Kosmos-Z&K Uitgevers, 2003

Jacobs, P.M.J., *Beeldend Nederland, biografisch handboek*, Uitgeverij P.M.J. Jacobs, 1993.

Rila, A., *Zo was Pernis en de Heij,* Redactie en samenstelling A. Rila, 1988.

Rila, A., *Zo was Pernis en de Heij, vervlogen jaren in beeld gebracht*, H.A. Voet, Capelle aan den IJssel, 1994.

Schee, van der, J. en W. Messemaker, *De straten van Pernis*, Stichting Oudheidkamer Pernis, 2014.

Slager, K., *De ramp, Een reconstructie van de watersnood van 1953*,Een uitgebreide en herziene versie, De Koperen Tuin Goes, 1992.

Sloot, van der, H., *Zo was Pernis*, Interbook International, Schiedam, 1978.

Steen, v.d. M.P., en L. v.d. Steen, *Genealogie van het Pernisser geslacht van der Steen*, M.P. van der Steen, 1995.

www.nl.Wikipedia.org, *Nieuw Amsterdam* (Schip 1938).

Leen Noordzij
Apeldoorn
Geboren te Pernis – 1 december 1942- aan de Nieuwedijk op nummer 9 onder de rook van de oudste raffinaderij van Nederland.

Bijlage In en om de Haven van Pernis.

In deze bijlage wordt een – niet compleet – overzicht gegeven van verhalen in OP ’T SLUIS de Nieuwsbief van de oudheid kamer over de haven, de activiteiten en de watersnood. De vissers en de tuinderijen met de veiling spelen een belangrijke rol.

September 2000 nr. 23
De Haven door Mw. Van de Kamp.

Winter 2010
Scheepsverhalen door L. v. Veelen sr.
De Laatste Visser door Dik Noordzij. Een aanvulling bij het verhaal van Ada Meijboom- Noordzij.
Het Ouden van Dagen Huisje door Jan van der Schee.
Lente 2011
Handjes in de Haven door W Ketting-de Jong.
De Pernisse Boot door Leen van Veelen.
Zomer 2011
De Pernisse Boot door Arie van Gelder. Dit verhaal sluit aan bij het verhaal van Leen van Veelen. Ook de veiling komt aan de orde.
Herfst 2011
De Haven door Marja van Dijk-Koert. Een gedicht.
Reactie op het verhaal Arie van Gelder door L. v. Veelen sr.
Lente 2012
Buurman Leen door Jan van der Schee. Een verhaal over de vissers.
Zomer 2012
Het leven op zee door de heren Hans en Langstraat.
Herfst 2012
Grootmoederstijd door Jan van der Schee. Het leven aan boord van een visserssloep.
Winter 2014
Uit de oude doos, Deel 1 door Huib Noordzij. In dit verhaal wordt verwezen naar het boekje "De haven van Pernis" van H. Donkersloot. Op Internet te vinden (Wim Buesink).
Zomer 2015
Kleine geschiedenis van de Pernisse haven door Leen Noordzij.
Herfst 2015
Uit de oude doos 4 door Huib Noordzij.
Winter 2015
Uit de oude doos door Huib Noordzij. In dit verhaal wordt ook verwezen naar "Geschiedenis van de haven van Pernis" van Donkersloot.
Zomer 2017
De Pernisse Boot. Door Jan de Jong.
De Haven in de oorlog. Door Jan Entrop.
Het Leven in de Nieuwedijk. Door Ada Meijboom-Noordzij.
Fouragehandel Aart van der Pols. Door Marry de Winter- v. d. Pols.
Een vracht aardappelen. Door Gert van Dijk.
De Nieuwedijk. Door Wim Hordijk.
Winter 2017
De Pernisser Boot. Door Ir A. Aalbers.
Lente 2018
Vervolg: *De Pernisser Boot*. Door Ir. A. Aalbers.

Zomer 2018
Een Nieuw Begin. Door Wim Buesink.

Winter 2019
Maak kennis met Leen, pagina 30 en 31 van OP ‘T SLUIS

Lente 2020
De Voorplaat van OP ’T SLUIS.

Winter 2020
De watersnood van 1953. Toespraak van Mevr. Ketting 2003.

Lente 2021
Eerste doopdienst Baptisten Gemeente Pernis. Door Arie de Haan.

Zomer 2021
Van de Tuinlaan naar de Vrijlandtstraat. Door Ineke van Rotterdam.

Herfst 2021
De Redder Gevonden. Door Diny Buitenhuis-van Vliet

Winter 2021
Waar komt mijn naam vandaan? Wim Buesink (†).

Lente 2022
Niehuis & van den Berg. Door Jan van der Schee.

Zomer 2023
De Familie Dubbeldam in Canada. Frans en Adriaantje Dubbeldam.

Herfst 2025
*Het huis op de tuinderi*j, door Dik Noordzij
Zwembad Pernis, door Jan van der Schee.

Lente 2026
Herinnering aan de watersnood, door Jan van der Schee.